

emcdda.europa.eu

KOKKUVÕTE – ERIVÄLJAANNE

Amfetamiini ja metamfetamiini probleemne tarbimine Euroopas

Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskus

2010. aasta aruanne: uimastiprobleemide olukord Euroopas

Avaldamiskeeld: 10:00 Lääne-Euroopa aja järgi – 10.11.2010

Sissejuhatus

Keskendudes Euroopa riikidele, kus amfetamiin või metamfetamiin on narkootikumiprobleemi oluline aspekt, vaadeldakse käesolevas eriväljaandes praegust olukorda amfetamiinide⁽¹⁾ tarbimise ajaloolise arengu kontekstis alates nende ainete ravimina kasutuselevõtmisest 1930. aastatel. Amfetamiinide tarbimise ajalugu on selliste globaalsete tegurite koosmõju tagajärg, nagu vabaaja narkootikumide tarbimise levik 1960. aastatel, heroini jõudmine Euroopa uimastiareenile 1970. aastatel ning kohalikud sündmused, nagu pervitiini (metamfetamiini) väikeses mahus tootmise laienemine tollases Tšehhoslovakkias. Seetõttu iseloomustab praeguseni amfetamiinide probleemset tarbimist Euroopas riikide eripära – võimalik, et palju enam kui teisi peamisi ebaseaduslikke narkootikume.

Amfetamiin ja metamfetamiin

- Amfetamiin ja metamfetamiin on kaks omavahel tihedalt seotud sünteetilist ainet, mis stimuleerivad kesknärvisüsteemi. Neid võib alla neelata, ninna tõmmata, süstida ja eriliselt kristallilist metamfetamiini just suitsetada.
- Need kaks ainet võivad oma mõju ja välimuse poolest olla nii sarnased, et kasutaja ei suuda neid tihti eristada.
- Soovitavad järelmõjud hõlmavad järgmist: hea tuju, heaolutunne; suurem energia, ärgsus, keskendumisvõime, erksus ning motoorne ja verbaalne aktiivsus; füüsiliste ja vaimsete ülesannete tõhusam lahendamine; väiksem väsimustunne ning sotsiaalsete või seksuaalsete pidurdusmehhanismide aeglustumine.
- Nende kahjulikud mõjud hõlmavad järgmist: psühhoos, südame- ja ajuveresoonkonna probleemid, sõltuvus, psühholoogilised ja psühhiaatrilised probleemid, nakkushaigused (süstimise korral) ja surm.

Narkootikumide tootmine ja kättesaadavus

- Amfetamiini ülemaailmne tootmine on koondunud Euroopasse, kust leiti 2008. aastal 80% kõikidest amfetamiinilaboritest. Näib, et Euroopas toodetakse amfetamiini eeskätt **Madalmaades, Poolas ja Belgias**, vähemal määral **Eestis, Leedus ja Saksamaal**.
- Ebaseaduslik metamfetamiiniga varustamine Euroopas ulatub väikestest kodulaboritest kuni globaalsete standardite seisukohast piiratud rahvusvahelise kaubitsemiseni ning see on koondunud kahte piirkonda: Kesk-Euroopasse (eeskätt **Tšehhi Vabariik**) ja Läänemere maadesse.
- Kuigi kristallilise metamfetamiini ja nn methi suitsetamine on paljudes maailma paikades üha populaarsem, on metamfetamiin Euroopas kättesaadav peaaegu eranditult pulbrina ning seetõttu on seda võimatu välimuse ja mõju poolest amfetamiinist eristada.

⁽¹⁾ Amfetamiinile ja metamfetamiinile viidatakse koos kui amfetamiinidele.

- Põhja-Euroopa riikide viimased andmed näitavad, et mõningate Skandinaavia ja Balti riikide turgudel võib amfetamiini üha rohkem metamfetamiiniga asendada.

Amfetamiinide tarbimine elanikkonnas

- Üldised rahvastiku-uuringud ja õpilaste seas korraldatud uuringud näitavad suhteliselt väikest amfetamiinide tarbimise levimust enamikus Euroopa riikides. Kuid vähemalt viies riigis on seda narkootikumi viimase aasta jooksul tarbinud hinnanguliselt üle 2% noortest (15–34aastased): **Tšehhis** (3,2%), **Taanis** (3,1%), **Eestis** (2,5%), **Ühendkuningriigis** (Inglismaa ja Wales) (2,3%) ja **Bulgaarias** (2,1%).
- Paljudel juhtudel leiab vähem probleemne amfetamiinitarbimine aset vabaaja kontekstis, eriti tantsu- ja muusikasündmustel, kus narkootikumide tarbimine seondub enam teatud muusikažanritega.
- Noorte seas on selles kontekstis amfetamiinide elu jooksul tarbimine väga kõikum **Tšehhis**, **Ungaris**, **Slovakkias** ja **Ühendkuningriigis** on see teatud uuringute põhjal 30–70%.
- Pikemas perspektiivis on märke, et ööelu kontekstis on amfetamiinid vähemalt teatud riikides loovutanud koha kokaiinile, *ecstasy*le või uuematele ainetele, nagu mefedroon.

Amfetamiini ja metamfetamiini probleemse tarbimise piirkondlik analüüs

- Lääne- ja Lõuna-Euroopas tarbitakse amfetamiine harva, kuid see võib teatud riikides ja probleemsete narkootikumide tarbijate seas oluliselt suureneda.
- Paljudes Põhja-, Ida- ja Kesk-Euroopa riikides moodustavad süstivad amfetamiinitarbijad suure osa probleemsetest narkootikumide tarbijatest.
- Selles suures geograafilises piirkonnas ilmnevad mitmed konkreetsed alamnähtused. Kõige ilmsemad on püsivad amfetamiiniprobleemid **Rootsis** ja **Soomes** ning ajalooline metamfetamiiniprobleem **Tšehhi Vabariigis**, mis mõjutab ka **Slovakkia**t.
- Hinnanguliselt oli 2005. aastal **Soomes** probleemseid amfetamiinikasutajaid 16 296 (12 000–22 000), kes moodustasid kõigist probleemsetest narkootikumide tarbijatest ligikaudu kolm neljandikku. Viimatised hinnangulised arvud probleemsete metamfetamiinitarbijate kohta pärinevad **Tšehhi Vabariigist**, kus neid oli 2008. aastal 21 200 (20 700–21 800), ja **Slovakkias**, kus neid oli 2007. aastal 8083 (5783–15 742). Nimetatud kolmes riigis on riiklike hinnangute kohaselt probleemsete metamfetamiinitarbijate arv 1000 elaniku kohta (vanuses 15–64 aastat) 4,7 (**Soome**), 2,9 (**Tšehhi Vabariik**) ja 2,1 (**Slovakkia**).
- Ka teised selle piirkonna riigid on mõjutatud, sealhulgas **Eesti**, **Leedu**, **Läti** ja **Norra**, kus amfetamiine peamiselt süstitakse, ja **Taani**, kus tõmmatakse seda narkootikumi peamiselt ninna.

Lahendused probleemsele amfetamiinide tarbimisele

- Amfetamiinidest võõrutamine ei ole eluotlik ning edukas võõrutuskuur on võimalik.
- Kogu Euroopas peegeldavad amfetamiinitarbijatele kättesaadavad ravivõimalused tihtipeale riiklikke mustreid ja probleemse amfetamiinide tarbimise ajalugu.
- Lääne- ja Lõuna-Euroopas on ravisüsteemid spetsialiseerunud peamiselt opiaatide tarbijate vajadustele, pakkudes eeskätt opiaatide asendusravi.
- Pika amfetamiinide ravi ajaloo Põhja- ja Kesk-Euroopa riikides on mõned raviprogrammid kohandatud amfetamiinide tarbijate vajadustele.
- Mõnes teises Kesk- ja Ida-Euroopa riigis on amfetamiinide probleemne tarbimine hiljutisem nähtus. Seega on nendes riikides ravisüsteemide teenused arendatud välja peamiselt probleemsetele opiaatide tarbijatele ning seal on raskusi ja puudujääke amfetamiinide tarbijate vajaduste rahuldamisel.